

УДК 351.86(049.3)
DOI: <https://doi.org/10.22182/pnb.2212022.10>
Приказ

*Страхиња Обреновић**

*Факултет политичких наука
Универзитета у Београду
Институт за политичке
студије, Београд*

**БЕЗБЕДНОСНА
ФУНКЦИЈА
ДРЖАВЕ
(друго допуњено
издање)**

Радослав Гаџиновић. 2021.
*Безбедносна функција
државе.* Београд: Институт за
политичке студије, 382.

* Контакт: strahinja.obrenovic@fpn.bg.ac.rs

Друго издање књиге „Безбедносна функција државе“ представља вредно и значајно научно штиво, а уједно и круну целокупног научно-истраживачког рада покојног и уваженог колеге Гаџиновића. Вредност овог дела се може посматрати са неколико разина, о чему сведочи и коришћена научна и стручна литература, дубинско познавање материје и основног категоријално-појмовног апарата, интердисциплинарни приступ, и најзад обим дела.

Већ на почетку књиге аутор полази од одређења државе, као и њених конститутивних елемената. Индикативно је да се аутор најпре осврће на концепт правне државе, као основу и корен поимања савремене државе. Иако држава има различите функције, попут политичке, економске, социјалне, тешко се може пренебрегнути њена безбедносна функција. Аутор са правом учача да ова функција државе не постоји одвојено од других елемената државе, те се види чврста веза са другим чиниоцима, попут друштва, привреде, власти, органа силе.

Читајући дело, брзо се увиђа да аутор књиге са лакоћом повезује основне нити између државе и концепта безбедности, позивајући се на имена водећих мислилаца и теоретичара из области права, филозофије, социологије и политике.

Аутор препознаје зачетак поимања концепта безбедности међу древним народима и цивилизацијама, још од 2000. године пре нове ере на Старом истоку (стр. 60). Неизоставно је и разматрање приступа старих Грка и Римљана феномену безбедности, што је несумњиво обликовало и нека данашња разумевања овог феномена. Ту аутор помиње и Платонову „Државу“, али и запажања Аристотела о држави и њеној вези са грађанима. Коначно, аутор свој приступ историјском развоју појма безбедности заокружује са вестфалским поретком, односно стварањем савремених држава и њиховим положајем у глобалној безбедносној архитектури.

Како Гађиновић са правом запажа, о безбедносној функцији државе се не може говорити без демократије (стр. 77). Од разматрања демократије у Старој Грчкој, могу се уочити промене које се везују за оно што аутор назива „модерном демократијом“ (стр. 80), нарочито кроз њено поистовећивање са правном државом и владавином права. Ипак, треба имати на уму да је реч о различитим концептима, како би се правила разлика између самих појмова. Други сегмент поред демократије, од значаја за разматрање савремене безбедности, јесте и национални идентитет. Несумњиво је да поред националног идентитета

постоје и други идентитети са којима се друштва и појединци идентификују.

Дидактичко-педагошки допринос ове књиге се најбоље огледа кроз прецизну систематизацију и класификацију унутар науке о безбедности, коју је аутор понудио читаоцу. Поред широког познавања основних постулата различитих научних дисциплина и истакнутих теоретичара, аутор нуди јасну класификацију безбедности на унутрашњу и међународну, које скупа творе интегралну безбедност (стр. 99). Унутрашња безбедност се, према аутору, даље дели на индивидуалну, националну и социјеталну, док се међународна безбедност састоји од регионалне, глобалне, са једне стране, и заједничке, колективне и кооперативне безбедности, са друге стране. Несумњиво је да су сви наведени типови безбедности у тесној вези са постојањем модерних држава. Чини се да нарочиту пажњу аутор поклања систему колективне безбедности, која се остварује пре свега кроз деловање Организације уједињених нација. Јасно је да поменути типови безбедности нису у потпуности изоловани једни од других и међусобно се прожимају.

Након класификовања и објашњења различитих типова безбедности, у књизи се објашњава систем безбедности

државе и њен значај. Систем је за разлику од скупа елемената, заправо, уређена целина са јасно постављеним и распоређеним конститутивним елементима. Овде је представљен и централни део књиге, који пружа значајан теоријски допринос одређењу система безбедности. Ту се најбоље и одсликава веза између модерне државе, њеног друштва и безбедности у заједници. Аутор је изричит да се такав систем уобличава кроз правно уређивање и нормирање. Правно обликовање система безбедности се најбоље уочава кроз интеракцију значајног броја институција и правила који су створени у периоду након Другог светског рата. Такав правно уређени систем се састоји од препознатљиве структуре, субјеката и задатака, односно поверених функција и овлашћења.

Након теоријског разматрања система националне безбедности, аутор се усредредио на поједине субјекте безбедности који постоје у модерним државама, попут полиције, војске, обавештајних служби, царине, судова и тужилаштва, које назива „конвенционалним субјектима система безбедности“. За разлику од конвенционалних субјеката, законодавни, извршни и органи иностраних послова представљају

„неконвенционалне субјекте система безбедности“ (стр. 169).

Полазећи од полиције као субјекта система безбедности, аутор указује да је реч о „једној од најстаријих служби“ у друштву. Полиција је очувала значајне прерогативе које је стекла временом, али се трансформисала у оквиру модерних демократских држава. Упоредо са њеним развојем се развијала и наука о полицији, која је истраживала њену улогу и позицију у друштву. Кроз векове постојања, полиција је и добијала нове делатности које традиционално нису спадале у домен њених задужења. Нарочита улога полиције у савременим друштвима је посвећена супротстављању тероризму, као посебне претње данашњице (стр. 197).

Сличну промену је доживела и војска као несумњиви субјекат система националне безбедности. Попут полиције, и војска има дугу историју у друштву. Исто тако, пролазила је и кроз различите фазе развоја и прилагођавала се новим изазовима са којима се државе суочавају. Временом се напуштала идеја о масовној војсци, и ишло се ка њеној професионализацији. Такође, све више пажње се посвећује питању цивилне контроле оружаних снага (стр. 263), друштвеној улози војске и војничкој етици.

Поред полиције и војске, значајно место у систему националне безбедности заузима и рад обавештајних служби. Значај прикупљања података о другим државама и друштвима, како запажа аутор, присутан је још од периода постојања древних цивилизација. Развојем технологије, овај субјект безбедности је почео све више да добија на значају. Како би се ефикасно обављали задаци, обавештајне службе морају на располагању да имају адекватне ресурсе и средства. Такође, морају да постоје тачно утврђене методе рада и методе прикупљања података.

Коначно, аутор посвећује део рада цивилној одбрани, царини, судовима, тужилаштвима и инспекцијским органима као важним елементима у изградњи и заокруживању безбедности једне државе.

У закључку аутор наводи да је прави изазов изучавању безбедности био интердисциплинарни приступ (стр. 357). Државу одликују различите функције, од економских, политичких, социјалних, услужних, али и функција безбедности. Савремени период је обележен различитим изазовима и ризицима, што захтева значајно ангажовање држава и друштава. Напори аутора да обухвати тако сложен предмет истраживања

показали су се успешним, уз адекватно познавање материје и основних постулата и концепата. Књига може да послужи као вредно штиво за све оне који истраживају феномен безбедности, нарочито везу између безбедности и државе у савременом свету.